

Som-om-heden

Den virtuelle virkelighed er efterhånden blevet vigtigere end virkeligheden selv. Fjernsynets, filmens og internettets som-om virkelighed stjæler bogstavelig talt billedet fra den mere og mere miskrediterede "rigtige" virkelighed. Dog næppe i de fattige lande hvor den gammeldags virkelighed trænger sig anderledes brutalt på.

Virtuel virkelighed er dog langt fra nogen nyhed. Ordet bogorm var tidligere betegnelsen for den slags gemytter der i overdrevne doser hengav sig til virtualitetens narkotikum. Og som læsere af dette tillæg vil vide har denne form for "virkelighedsflugt" endda altid nydt en vis anseelse. Men det nye er selvfølgelig den direkte sanselighed som den moderne form for virtuel virkelighed har opnået, først og fremmest gennem appellen til synssansen. At få "syn for sagen" har altid virket overbevisende - også selvom det jo er velkendt at "sanserne bedrager".

Umberto Eco har direkte hævdet at "TV er virkeligheden" for det moderne menneske. Som han gør opmærksom på er det derfor ikke længere en fadæse, når man i fjernsynet får et glimt af det tekniske apparatur, der bruges til optagelsen. Tværtimod at bryde illusionen giver dette adgang til selve arnestedet for virkeligheden.

Det kan derfor ikke undre at tidens modefilosofi er en såkaldt postmodernisme, som udmærker sig ved påstanden om, at verden er en fiktion som ingen kan hævde at have særlig privilegeret indsigt i. Det følger heraf at man sådan set ikke har nogen særlig brug for fornuften. For når den ene forklaring kan være lige så god (eller rettere lige så forkert) som den anden, så er der jo kun underholdningsværdien tilbage at tage hensyn til.

Men heller ikke det postmoderne budskab er særligt nyt. Jeg mindes endnu fryden ved at læse Boris Vian og specielt "Dagenes skum", der begynder med følgende postmoderne erklæring: "Hvad der nu følger er fuldstændig sandt eftersom jeg har opfundet det fra den ene ende til den anden."

Når det kommer til stykket er europæisk kultur måske netop speciel i kraft af sit sofistikerede forhold til som-om virkeligheden. For Europa er om noget romanens kultur og grundlægges som sådan i 1605 med Don Quixote. Don Quixote's enorme succes betyder at Europa får held til at fravriste kirken sit monopol over virtualiteten, og samtidig handler romanen netop selv om alt det postyr, der kommer ud af at hengive sig til som-om virkeligheder.

Men dybest set er det jo et vilkår vi ikke kan undslippe. Det ligger indbygget i intelligensens væsen. For hvad er intelligensen andet end en særpræget "virtual reality" som vores nervesystem placerer os i?

Det er bemærkelsesværdigt - og ganske lærerigt for postmodernister at tænke over - at planter aldrig fik nervesystem eller hjerner. De skal nemlig ikke bevæge sig. Fra begyndelsen var nervetrådene kommunikationskanaler, som gjorde det muligt at koordinere fjerntliggende kropsdeles bevægelser med hinanden. Og for omkring 400 millioner år siden begyndte dyr som krabber eller insekter at udvikle tilløb til hjerner, som gjorde det muligt for dem at orientere sig i den bevægelige verden. Den virtuelle verden var født.

Mens dyr lever absorberet i deres virtuelle verdener, så er det menneskets lod at gennemskue fiktionen. Talens gave betød at mennesker kunne sammenligne deres deres oplevelser og deraf slutte sig til eksistensen af en fælles verden, virkeligheden. Virkeligheden var fra begyndelsen en intellektuel præstation.

At vi nu omsider har indset at virkeligheden er en konstruktion, gør den imidlertid ikke mindre virkelig. Og fornuftige konstruktioner er stadig bedre end ufornuftige.

